

БӨГҮН БАДЫЛАП ТУРА...

ААС-КЕЖИК

Эки ооредилте, **чурум** болгаш хой-ниитини ажилыг ийденкени болгашыны дээш чоокта чаа В. И. Лекин ийи шолуде үзүндө ажилда, **чүртүт** турганы Шүмөтское суурга эвксукрулган чырааш изилдэви. Ам бисте мурунбушта эң-не харымыс галгы үе—ачаттар, шыгы далаар дужарыным бачым үе эң аялган. Каян бүгүдө бирги курсты эки ооредилте биле доозарым күзүп турган. Ол болгашында чырааш

Ол багтардан-даа жууруг,
Бөгүн амылралымыда би-
ле дугаар сонугу мөн. Чо-
нуч айымчылары — эң-нэ-нэ
дептин оюлдар, кистар дээ-
дэ багылашканын бээрим
менээ бөрүчүк болгаш чо-
гааралыгы.

Төрөң чүругууска тайбы-
амылдар улам чечектеди,
ажы-толдер аас-кекинт
чүртүзгөн, алдын чүк кез-
де кайнан туруун дөш бө-
Совет эрге-чагырганын тол-
дери — депутаттарынын авал-
даттары дөш бири ба-
лаашканынын бээр мөн.

Маргарита КУУЛАР,
Кызылда күрүлгөн баш-
институдунун студентка.

Коммунистич куш-аңыш ко-
лективни деп бедик атты
тин чехтин даараныччылар
чаалан алган, анна төлөт
болур дээш шунтуусу кыз-
мак ачылдан, өөрөнкү тур-
бис. Мурнакчылар О. Лам-
жап, П. Бадма буттарыны
арга-дуруктуулаан өөрү-
дүсүмүс берин туурар.

Богун согулдула депу-
тарын, кандидаттарга дээ-
бадьдлаанынмын бээр мээ
Ол дээр бестин чуртуусу
бурунчаг хөгжүүдее дээ-
бадьдлаанынмын болур.

Долгар САДИ,
даарангичи.

РТУМ

ол база пенсионер. «Колхозч
ларний пенсиязын улам эки
жидер талазы-биле кемчиге
дугайында» ССРЭ-ниң Дээд
Советиниң Президиумуну

аң улут болгаш күштүг, оң байлак, коммунисттик ынтылаады тудуп тургузуп турар өндүр чаагай Төрөн чүтүмүн, ленинчи партияның ачызы-дыр.

Чулуусуң чааза тургузугунага, чоңум-биле бир дөмөй, көрөзм костуг, өңтүм бедик апарган мен. Тывам—өскөн чериж, кавайым. Совет Эвилелинчиг улут өг-бузелинге каттышкаш, дешилагениң, чаар-хаймер кылыыс Лиза—күрө архивиниң ачылдакчызы.

Кады кыраамын Чадамба Сотпаапыра ил чеден харыг. Совет Эвилелинчиг Коммунист партияааының кезигүгү.

Х. ОДУЧУ

Н Н У Ѓ У Н У Репортаж

нин кандидаты Доржу Базыр-ович Бузур-оол, район Совети-нин депутаттына кандидат, мында туугут өргөлгөнүн бы-зачым-бетонщик Иван Долаа-нович Лазыны, суур Совети-нин кандидаты болуп аягылаш, по-литтехник институт дозуп, төрөөн Тыгызына инженер болуп эш келгеш, ам респу-бликазынын онуг металлур-гиясынын балтайгысы "Тыва-чыккан, чүртташтарынын улуу-даа, биче-даа ажыл-хе-ректин бүүдүргүнгө идел-кейлиг кирип туруп.

Эрге-чагырганын органи-нын төлөөлөрүнүн чоң төлө-п аял Комарова баа эресте

дин депутаттарына кандидаттар: саясаткер бригадир Владимир Сергеевич Драгуи, «Тыва кобальт» комбинаттын директору А. А. Чогунов, «Кобальт» комбинатта кол металлургап турар. Искеркилг хай-нитичи. Тыва АССР-нин адарлыг радионализатору, радиационналар ботгалу тиг оолдар, кыстарын депши-дин, коммунистг келди уени чоокшударга дээр бадылап турар чоргаарачыг хүнде, ажылдаан. Участок солгуд комиссиясынын даргазы Е. С. Шеглов, суур Соодайын күү комуунун даргазы О. В. Мал

директору Альберт Иванович Валяж, багшы Любовь Степановна Саргова, дагжы Чечек Тулушова Содунам...
Оларын кижэи бүрүзүнүн амыдырал-турталгазынын, ажылдарынын артындагы ийгиликтеринин башкаруучуларының болган чарыктарының Бүгү-Россия түпчүөлүнүн негизгү «Күш-ажалчы» шыгалар дээш болган Левияч Юбилей медальдарының эдилекини.

оларнын өөрүштүгүн уламжы тарап, түртүүн амыдыралыкта политиктиг чутуга ол болуштунуң организативтиг эртирер дээш айылдан кижилерин эки организмас-массалыг ажылдак, амалдарыны билдирип турганда,

тиня, № 93 сонгулда округтун комиссиязынын даргазы И. С. Шадрин олар сонгулданып канчаар эртип турар хынал көөр, түргүстүн келген айтырылгарны ботт

Хүний-хөдсний дутгийн чухалдараа болж, оларын кол утканы чангыс—чунгул, Төрөн чуртунга бараан болур. Металлург Д. В. Бузур-оол дикж. Овурд Кизылы-Тейге тааразчн араатчн өл-буленинч ол төртүтүгч, күш-ажалчы

А. ДАРЖАА.

гарынын мурлуна салдын-
ган сорулгаларын эки күүс-
дип келген болгаш куусул-
да турар.

Ында көзө Советтин депу-
таттарынын кыска хуусада бедик шы-
нарлык эрттирериче салбыр-
нын ажал-шчылерин эки ор-
ынга асалат. Муну эскер-
тээр. Бо дутайында айтырны
апрель айда сессияга чуга-
лашкан. Сады болгаш сан-хө-
дөмүзү болгаш кыска хуусада
лээтенин эки күүсүдип, сон-
гукчуларын мурлуна ботта-
нычтан отчоттарын бергизген.

кылар А. Даржай, Т. Дарта-
оол болгаш оон-даа өскөлер
суурлуп чурттагычларынын
агитквартиралар, бот-тыны-

[illegible]

2-ги арын ● 1971 ч. июнь 13 ●

АЛДАР БОЛГАШ ХҮЛЭЭЛГЕ

Чурумал

Беш олуттуг чык машина Бугалык сыны ажа халааш, Чыраалык-Ховуе уудан кирип ордасынаа аалдык хөрөөжөн ээси—салик кеттиген, калбак ак тырайлыг Бичин угбай өгдөн үнгөн, ол-бо талаларжо бараады көргөн: орай, ам-даа кодан эдерин шыдаас деп саваат, үскөп, ап калтай бир туу ак хураганнары өдөк кедизинде кара мээсте оттаары ойттап, дөңкөлөкчү турган. Салык кидер сарыктары нара көпкөлөгү кырып баарыда, салык кидер сарыктары гөндө, одаралышаан. Бүгүн эр ээси Калчан-оолдун калдарган хоюну башкылык аал мурнуу таласында чаа-ла жүс-түп кыч чорай.

«Салык түнүгү бадыр малга хүнөөн кичиге чөм, суксуу болоткөсөкө кайып боор. Хою мала тодуу албайн шөндө, Калчан-оолда аалчы углаар укур бар эвес. Ооң кызып-кылапкы чогууруу-даа анаа эвес. Чоокта чаа кадан алган келген «Күп-аилыкы эрес-маадырлык торук дөм» деп медаль ол бүгүнүң түнөсө ол мыйнап, а чуруу районун Хүндүлөк салбырамында кирген-не болтай» дэи боладары-биле ол өөчө кирген. Демир хоозайдан аттыгып үнгөн ак-көк мш дээрже шөйтү берген...

Тайгага, суурга тудуг-ажылынга чеди чыд болган боовда, Калчан-оолду «Малчыны колхозтун кинилештирген малам калдарып, Чыраалык-Ховуе-дэргы-он бир кышты база ыи-

ча хире богаан чысты уткуп, ук чери өдөшкөдүр ажыдап, чурттап келгенери бо. Соолугу беш чылдарда өг-бүлө төрүтү чүс хойга оонаштыр 96-дан эвеш эвес хураганым ап, бер хойдан-ла 1,6—2 кг чедир дүктү кырып, чыд бүрдө Мөңгү-Тайгада дээршери олуруунга кирип, колхоз баштаар черинки партия райкомунун, райкускомунун маатал-шанчалык каш чыда ал келген.

Иргет Калчан-оол болган оон кадайы Бичин чүдө хамаарып турары хойжа бригадада сурагыл кичилер эвес, харын районун дээр шолбаннары диттип келген. Ол дугайып оларынч бо чыгыс көргүзүү база катан бадтыкан турар. Өг-бүлөнүн хүлөөнени 317 баш хоюнуң 280-н оол-даан, чаш төлү бүрүн менди, оолдаашкы ам-даа үргүлчү-өлөшкө дээрин Бичин угбай, одардан чаа чедип келген Калчан-оол акый хөөрөн олуруннар. Нинтигип малчыны баш саппы көндүрүп, оон ажаалга-төжөөлөгөңи таласы-биле биче эвес чымшынты үлде Бичин угбайнын үлүгү оонаалып келген. Чүтас ол эвес. Өгүң арыч-сипи, ишти-де, дөңдөткө аар-саар акый-хожулу база оон кол хамаар-жыр. Хөрөөжөнөр чөүлөшкөн организастаан районун иштинде «Културтук өг-бүлө дэи» деп чарышка Калчан-оолдарынк шанипакты оо дугайып хөрөөлөп турар.

Бо чылы «Малчыны колхозтун чамдык коданарында

малдын ара салыр чоруу элөө ижкүлөп турда бо өг-бүлө-нүн кодын оорган чалай шыдаан. «Чамдык түдө?» деп айтырыкта Бичин угбай мыйнаар харылаалы:

— Малдын кышкы чөмчү чогуур үөшөөдө, четтери-биле бөлөткөп алдырып, чыдып-суурун чыгып, арыч-салик тургузарында, хоостеринарык пөгөдөстөрүн ык сатырында бүтү чүсө хамаарып. Ону бирден бирөө чок күтүсөдү келгеннестин ачызында, малчыны өчкө-мөңдө, олун-ти-дир чоп.

Малчынын кыштап, чааа-даа болур Чыраалык-Хову дээрже дошкун-ширини Мөңгү-Тайганын мырыял-ла кол-дуудуа турар дэе частыгыр боабас. Ам беини, чынык баш-кы айынык эгезинде, туралыгы чок-кызында ой-чиктер-де оок-дидик хар чыгышаан, оок хат үрбүшаан, шынаада доңдоткө дөмдө—хылыгырны доңгар мырыялышаан үдө, ол аалга чорашп, бо чүдүдү бичип алган мен, Калчан-оол-дарынк мал-малам хур, ал-батарынын сеткө-сакыма улам сорук кирген—шудуру ажал-ичилер-дир деп түн-өлдү кылдым.

— Мангыс борбак даш алдыдан багылап келген чаш көк-сиген боюн малга ий хире үлөшкөн, хоолууун билир мөң. «Ап көк» үзөндө мал чаа өгү сурун, маңаажыр боор чүсө болтай. Ынчанаш малчынар көтү шымыраарып келген

ажыар эдери хожо кадарып чорууру анаа эвес болдуру мин—дө, ол-ла угбай бадтыкан чугалады. Бөлөк социалисттик тү-лөөгөңдө чөккү бөл чыдып бадтайты чыгыда төрүтү чүс хойдан-ла 100 хураганым, бир хойга оонаштыр 2 кг дүк-тү алырды, 6 тонна сикенга кезип бөлөткөрүн, бригаданы-да дүрүлгалык малчы Иргет Аалтык социалисттик чар-рышка кайгырганын помчалы, айтырдым:

— Хүлөөлөгөр боттуг-дур, күтүстөнери чыгынг чөк-ла мыйнап?

— Ынчанмай калчаар—дөп, Бичин угбай дошчу харыла-аш, көмөп калып—Ажыла дээр түндөлдөрдүн чедип ал-келген дэи чон мени Тыва АССР-нин Дээди Советинин депутаттыгына калдыт кышыр дөңдөдүн, улуз илөгөңи көргүзүр турар-дир. Ажал-апылын, албанын-даа хөрөө катал-хаара күтүсдир аас-кеңиктиг болганын ол-дур—дөп, Бичин угбай арай сүрөдөкөң чугалаан олурду...

Бо чугалаңи соода, үп чонок эртөөдө, Мугур-Аныс суурун акышка чоңу болууну талентип уруу—Доңгар Бо-ра-ооловга Бичин-биле ужуражып, чагыт сүмөңи берин турда, кандидат сонгукчуларына мындыг кыска өөс ту-галаан:

— Бөдүнү малчыны мөң арга-чарыгың дээр организаста-тоо кылдыр депшиктүң, мөңө улуз аадар болгаш хү-лөөлөгөн көргүстүң. Четтарды! Бүгүрөңкөң ажал-хө-рөк-биле бадтыккаарым албай.

Салык МОДДАТКА,
Мөңгү-Тайга район.

Ч а а ш ү л ү к т е р

Сергей ПЮРБЮ

САГЫЫЗЫН

Пушкинниң сураа тараан хөрүчү чүрүу Мурмулда бо, менче чиге көрүп ору. Буурул бажым кара шаадаан амга чедир

Бурганым дег, оңу сапп, чүдүп келдин. Көпкөңмдө, оңу мурнай дүжүрүп ал.

Көпөп, шуглап, эңтиг, камгыч чүдүрөп мен. Ховажымга

Э М Ч И

(А. Н. ЛИГЕ)

Чүрөк согуун чүлө холу сууал туткаш, Чүдө, калдыг аарып барып истаа тыл аар. Чымык ол хол ээне дөңгөр: чүрөң сереп, Чым-сырт кышын талал халар—оңа чаагай!

Көскү кара арныдыа кээргел-биле Көрүп келир: хуулгаанын мындыг эм чоң! Чымык чегге өлүр хөң чок чуртаскаанче

ШУБЕРТ АКЫЙ

(Чолаачы Петр ШУБЕРТКЕ)

Сибирь сыны—Саян ажыр, Шилеп дагжаан хөмөр

Шуберт акый өөрүн мурнап, Шуурганнадыр хадыч олар.

Сынык кышын шыа алып, Сылалаа хаттын дүзүндө Ара дөңгөлөп, удуур дүйсөн Арга өттүр шивецидир.

Саяннынч ажы соогу «Чаагын кай» деп китпек турда, Хөрөң-чүрөк ундараардан Хөгүт мын мындылар.

Ажылчынның соерткен белээ Алаш кешкен көрүтүр ол. Алаш чамы Кара-Дашта Абсест үтээр ставок ол.

Ужу-кыдым көзүлбөстөң Улуз чуртум шалдынде Далай мпканы чалгып чыдар Тараам ажаар комбайн ол.

Уруг эжим курлаа четкен Узун чамын дыраар дырган, Шуурларын сыргаан-даа Шуберт акый экеп берген.

ТЫВАНЫН ЧУРУКЧУЛАРЫ

Россия Федерациясының автономат республикалары-ның чурукчуларының чогаалдарының дөңгөлөгө июнь 6-да халдыган. Автономат 16 республикадан чуртлаа уран чүдүлүң барык 2 муң чогаалдарын анаа дөңгөп, кырыш-кен чурукчуларын саны муң чыган турган.

Дөңгөлөгөң Төп аалынга ову наймысалдык 80 муң ажыг кичиле көргөн. Көрүчүлөң үлөдөк дөңгөлөгөңдө бөлөк хөй-бизиктелерден автономат республикаларынч чедикшиктеринге чоргоорал болгаш өөрүкүч илерен турар.

Бо дөңгөлөгө төп болгаш Москва солунары база кичөөгөйи салып турган. Кичөө, «Правда» солун «Тыва-

„АРТЕКЧЕ“ ЧОРУПКАН

Хүнээрэкти Крымның «Артек» деп сурагыл пионер лагеринге мага хандыр дышта-нырын өөрөңкөң бүгүдөи күзээр. Өөрөңкөң чылы доос-туру билек, ол күзөл пионер-дөргө боттамын турар. Артек-че көңүгү ак өөрөңкөң, чу-румуг, пионер ажылынга иденкейлиг өөрөңкөңчүлөр чо-руур дээрин бадтыгыр болтай.

Бирги сезонда «Артек» дыштааны-биле 30 пионер ахтаныпкан. Оларын ара-зында Ак-Довурак ортумак школында Волода Дубинин аттыг дружинаның пионерле-ри Саша Сунтуган, Саша Ва-син, Хандагайты ортумак шко-лазының Аркадий Гайлар ат-тыг дружинаның пионери Владимир Дингир-оол, Шага-Арыг ортумак школында Зоя Космодемьянская аттыг дру-жинаның пионери Саша Дре-кин, Кызылдын № 7 шко-лазында Александр Матросов ат-тыг дружинаның пионери Же-на Боржак болгаш өскөлөр-даа бар.

«Артек» лагеринин дугайын шадла-ла дыңдаан мен. Анаа дыштааныры өскө өөрүм дөң күзеп турдум. Ынчанаш чүдө 4—5 демектерге өөрөң-көң турдум. Ол күзөдүм бо чылы боттамын. Дыштаанга келеш, көргөп, билген бүтү чүдөлдөрүм пионержи өөрүм-ге чугалап бээр мен—деп, Бурен-Бай-Хаак школынын пионери Федя Лопкарев өө-рүмге өөрүкүлүг чугалап турар.

Пионерлер «АН-24» деп улуг самолёт-биле буурул Са-янын кыры-биле хүнээрэкти Крымче ужуп чорупкан-нар. Оларын Кызылдын № 14 школының башкысы К. М. Белошапкина баштап чоруту.

ЧУРУНКА: «Артек» дыш-таныр бөдүк пионерлер.

А. МЕЛЬНИКОВТУҢ ФОТОЗУ.



ШИРАЛИ АЛЫШКЫЛАР—БИСТИН ЧУРТТА ЭН УЛУГ НАЗЫЛЫГЛАР

Бистин чуртувуста эң улус ики — Ширали Муслимовтун 166 хараанын чоңта чаа оон чангыс чер чурттугалы дөң дөңгөлөп эрттиргенин парлагга чырыткан. Оон дүңмэз 154 харлыг Ширин-баба Азербайжан ССР-нин Дибериаль району-нун Черенан дээр кедээ суурнда чурттап турар. Ол дугайын ол-ла суурда чурттап турар Б. Мишишев «Номсомолская правда» солунга бижээн.

Ширин-бабаның адал-башканың чинги акызы шынаш, кадынынч баддалы тергини эки. Алышкыларын аамы-чангы, чачылы бары-ла дөмөй.

Ширин-баба акызы ышкыш, хөй эт чивес, сүткө, хөйт-пакка, сикетанга болгаш кат-чимис айманга ынак. Сонгазы хаагыг мунгаш бажыга черле хомис. Угулчу-ле шимчеп, кылаштан чоруур. Кылып чыдакы дег акылын ылап-ла кылар.

Ширин-баба—Гөрөвлинин кедээ Советинин депутаты. Бистин Төрзэн чуртувустуң булун бурундөн хөй саныг аалчылар Ширин-бабага үргүлчү калыр. Даштын аян-чорукчулар оңу база чандыр көрбөс. Кына хөй чагаалары, теле-граммалары ол ап турар.

Ширин-баба машинага черле олурбас. Акылынга ужурамып дээш, бөдүнүң ол чачылы бо чылын үрээр ужурга тава-рышкан. Улуз назылыг алышкыларын болчашкан, уму-рашкан чери Бану хоорай болган.

ШЕВЕР ЧАЯАН

Ол солун кыж. Тывызын, чогаалдык салым-чаанынч кичилеринч бирөөсү. Таныр кичилер оон аңып дорт алас, анаа-ла Шевер-даа, Дар-ган-даа джыр, Хоомусу-даа джылаар-ла. Оон мыдымыс чөдө анаа эвес болду ийи. Кын деп болай-дур кыж, ы-чаш.

Чайын бешкы айымны чынышалган хүнеринде ыр-шоор Бай-Тайганы бир кылдыр кутулуур чорут турган. Уаусту талантыларын уран чүдү көрүлдөн эртин турганы ол. Култура бажы-нынга оларынч күтүсөдөңнөр жөрүп ораш, демги Шевер хө-нөрөң-те:

— Оо, мындыг эвес чүдө-дир, мынчаар кылза калдыг эвес, менеп коор-дур—дей кал-каш, угадында төртүтүп келген бодалым соотпалы-биле үнө-лө халаан.

Удгалаанда ол бөдүлүң ко-мпозитор эки база чапан алган бызаачыны-биле — үжөөлө сумелешкен олурган. Оон «Бай-ла Тайга» деп улустуң мын мындыг кылдыр тыртыкан олурган.

Бо дээрже Бай-Тайга райо-нун сурагыл үс-шевер чаа-лыччыларынч бирөөсү Ила-чан Сөрөнович Хоомуску-ла болтай. Оон сонкан демир хо-мустан ам бүтү Совет чурт-та чалгылашын эгелес бол-дур ийи. Чер-чуртуун чоңу оңу кылбас, тутпаш чөдө-көң чорган дээр. Шевер-дээ-да, ыш-даш-даа шеверинч

сөзүндө эртпес, оң-биле ка-дык мралап-шоорал үер. Ынчан эң башкында дөңи чаааа, демидең—ша-вейт кылган. А тыва музыка аймаадында — хоомуску соккан. Демги композитор эки олурган:

— Силер музыка херексе-дерин кайжандан бээр чазап, ойнап келген ирга силер, Ше-вер?—деп айтырды.

— Оң ийи харымдан...

Оон ачааы дошумуураар, хоомустар кичи чоран чүдө-дир. Шаала Барын кожуу-га Саныч дээр база бир бы-заачылар кичи турганын дыңдаан. Бичин Илчачан оларын өттүрүп, ачааны алаң кылып турар берген. Ачааы олтуша инек мыймамын сым-тан туруп, бызаачын чазап берген. А 1932 чылда оң аа-зым улуз олутуун хамык ча-дыгыр, дарганаар эт-херек-селерин эңкөлөгөн, оларын арызында улуз-ла кыскаш гудускаш, мынча дөң:

— Ма, олугу, акыныч хө-рөкөсөдүр... Ыңгыраак ха-заары берге, эсер чазаары бе-лен чүсө болтай. Аңа биле акыныч ийи бажы чорут көр.

Илчачан азыныч ол ча-гымын шыналар деп ык бо-дөп алган. Оон Мартай-оол

дөң даргадан демир-хоомус со-гары өөрөңкөң алган. Оон ажаалаш-ла, шооча эсер ба-зыткыны, чүтөп бөдир шуктуң—амыдыралдык шак мыдыг чөпсөк-херекселерин кылып эгелес.

— А бо Сюрюн хоомустуң огу Илчачан анаа эвес, угуу дөңөп, шевер болур кичи бо-лаш-тыр эвесеп! Оң үш алыш-кының эң бичеш чүсө бо-лай—джик, адал-чурттуң улу-у оон чөм эрөп турар апар-ган.

Ам оң чурттап олурар оран-сууру ээиниң чок ам-дыралы, ажал-ызын дораан чугалаан, көргүсө бээр. Ынча чап-чаа өг кыжымы бөдү ча-зып алган. Оон орнуна ше-верин палта тудуң алган. Янаа-бүрү музыка херексе-дери—икт, бызаачын, доң-шукту, сиркина, баян, хоомус—бастың-бастың кым ойнаары дөңгөлөп кышп тургулаар. Ха-наа монгун чүтөп алып каан. Оң бөдирлерин, суугуу ба-за-ла бөдү кылган. Угузалап туруп дараан ийи көзгөңи ыштан каан. Оон уруглары-ның иези дараан, база коң-чүт шевер кыжы...

— А бо бызаачы дээрже оң-за-ла-дур аа! Мону чүдүң-би-ле шынаарың ол—деп, композитор солуруган.

— Бөк кеңи-дир ийи. Ку-лактары маңдылаачы чүсө—деп каап, бичин бодалым чоруй—... Бызаачыны моон-даа эңир кылдыр кылып бо-дур. Ам-даа ишөөн көрү чүсө—деп, Шевер элсис бола-лы илереткен. Оон алаада азым каан ишад дүжүрүп эңкөлөгөн, көргүсөдү.

Ам-даа чедир кылдыл-маан чүдө-дир ийи. А моң башын инек кыш-биле шып-кан—сүт-сүт деп дийдирылган чоруй, нигидиң хоюнуң ол кичири алган, тыва улустуң сурагыл «Элүр хою» дээр кыры мындыгы тыртын эгелес.

— Ишад моон-даа эңир болдурунтар аргалар бар кыл-дыр билер мен—деп, ол улам-чылаан.—Ынчанаш бир чүсө бөдөп турар кичи мен; пал-

оол — оңордоту, аажок хоомус-таар, улуз уруу Кара-кыс уруглар салынып ажалда-чызы, башкылар, хоомустар-ла. Таракты-оол — зоотех-ник, бызаачылар, Малчы-оол — чаапыр, дарганаар, калдык-даа музыка тууду ал-гадыт, то каап билер. Каа-дыр оол — сөөк классичи, ба-яна ойнаар. Клара биле Ор-ланмай база-ла музыкага ынактар, школада уран чүдү бөлүмүндө кичири турар. Адалышкылар ам улусту та-лаптыларын район көрүдө-анге боттарынын өг-бүлө-нүнч тыва хөгжүм аламбаны чедирер дэи бөлөткөңи эгелес. Амдызында олар анаа бызаачын, илга, хоомус бо-лаш баян кичир боладар-ла.

Тыва хөгжүм херекселерин болбазыраңгайлар тал-аа-биле оң шивециле, бо-далдары-ла хөй. Улусту та-лаптыларын район көрүдө-анге тыва хөгжүм херексе-деринч элөөн каш хоюну ойнакчылардан тургустууга аламбаны чедирер ол ба-за бодал алган. Бай-Тайга райо-нда тыва хөгжүм херексе-деринч хоюну ойнакчы-лары — Хертек Сыйдаан-оол, Хертек Дамба, Саргалар Тел-гер-оол, Хертек Чыга, Хо-муску Оңуру-оол сүт-сүт диги-дэи ойнакчы өш-өөрүн анаа кичириштер сатышты.

Оон мыйлаарга, шевер ки-жилер-биле сумелешип тур-ган, району тыва хөгжүм хө-рөкселерин кылып мастер-скалы тургузар таланы-биле эгелесч саалды база кичи-ри турар. Оон бо үлөңгү чо-гаалык саала боталдарын бүтү талы-биле дөңгөңи чу-гула. Леонид ЧАДАМБА.

Бөгүн республикага олаа өскөрүлүшүн чок агаар бо-дур. Хаттын дүргөңи секун-дада 5—10 метр. Агаарың температурасы: дагыг чер-лерге 12—17, артыкларына —25—30 градус ыңг болур. Кызыла бөгүн кааң агаар болур. Агаар 20—30 градус ыңир.

Июнь 14-те	
«НАПРАЛ»: «Чедиг чыла 10.00, 11.45, 13.30, 15.15, 17.00, 18.45, 20.40 шактарда».	Уругларга чымылдар 9.30, «Соолу та-бор» 11.15, 13.00, «Самурайлар-ның туттары» (1 болгаш 2-ги кинолар) 15.00, 18.00, 21.00 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Белорус вока-залы» 15.00, 16.55, 18.50, 20.45 шактарда.	«ВОСТОК»: «Бай дээрги хө-рөкөсөдө» 15.00, 19.00, «Ужу-ралдар дилекчелери» 17.00, 21.00 шактарда.
«КИНОТЕАТР»: «Лив-нов ордуутуң оолдары» (22.20), «Довурактарың аңгал» 14.10, 18.00, «Мариса болган Наволод» 16.00, 20.00 шак-тарда.	«КИНОТЕАТР»: «Камширге мыакшыл» (1 бол-гаш 2-ги кинолар) 17.00, 20.00 шактарда.